

FUNCTIILE INTERESULUI ARTISTIC ÎN PROCESUL EDUCAȚIONAL**Tatiana BULARGA***Universitatea de Stat din Bălți „Alec Russo”*

The interest (in particular to music art) is expressed in the requirements of communication with the chosen object, in its comprehension and through cognition, in the tendency to direct participation in the corresponding activity. Thus the interest exerts through developed, educated and aesthetic influence on the personality.

În operele pedagogilor remarcabili, interesul este conceput ca factor ce joacă un rol excepțional în viața și activitatea elevului. Este accentuată necesitatea trezirii și dezvoltării interesului pentru cunoaștere la copii și adolescenți. În legătură cu aceasta, marele pedagog ceh Ian Amos Comenius menționa că orice activitate ar trebui să înceapă cu trezirea la elevi a dragostei pentru ea, demonstrându-i superioritatea, utilitatea, avantajele prin orice mijloace posibile. Conform convingerii lui Comenius, prezența interesului în instruire îi atribuie un caracter plăcut și trainic. În același timp, pedagogul își expune opinia despre legătura interesului cu formarea morală a personalității, deoarece el contribuie la cultivarea unor calități cum sunt sârguința, tendința de a duce până la bun sfârșit lucrul început.

Multe enunțuri valoroase despre rolul interesului în instruire le găsim la reprezentanții pedagogiei clasice, cum sunt Pestalozzi, Rousseau, Distervaeg, Lock, Ușinski, Tolstoi. Concomitent cu recunoașterea influenței interesului asupra formării morale și spirituale a personalității, ei constată că instruirea însoțită de interes și curiozitate înlesnește considerabil dezvoltarea forțelor intelectuale ale copilului, fanteziei creative, imaginației și deprinderilor lui de a cugeta independent.

Cercetările psihologice și pedagogice contemporane ce se referă la interes confirmă ideea reprezentanților pedagogiei clasice despre importanța lui pentru dezvoltarea psihică a copilului, pentru activitatea de instruire și formarea personalității. În special L.Vâgotski menționează că interesul dinamizează descoperirea, apoi și dezvoltarea aptitudinilor și posibilităților copilului datorită atitudinii interesate, active, neindiferente față de lumea înconjurătoare. Un șir de savanți (L.Nagy, L.Bojovici, N.Morozova ș.a.) în cercetările lor experimentale demonstrează dependența de interes a calității cunoștințelor acumulate și eficacitatea lor în procesul de dezvoltare a gândirii elevului.

Luând act de ideile recent expuse, pare a fi evident rolul imens al interesului în viața copilului și avantajele lui indiscutabile în instruirea și educația școlară. Astfel, de prezența la elevi a interesului pentru obiectul de studiu în mare măsură depinde eficacitatea procesului educațional în cadrul oricărei discipline. Cu atât mai mult, crește importanța ei în domeniul educației muzicale, unde, după D.Kabalevski, fără o pasiune emoțională, este imposibil a obține vreun rezultat cât de cât acceptabil. Curriculumul actual la educația muzicală stipulează cultivarea interesului pentru arta muzicală ca unul dintre obiectivele centrale ale întregului proces educațional muzical-artistic, calificându-l drept premisă de formare eficientă la elevi a culturii muzicale ca parte componentă a culturii spirituale.

Având ca bază rezultatele cercetărilor psihologice, pedagogia contemporană a acumulat o experiență considerabilă în domeniul formării și dezvoltării intereselor cognitive ale elevilor. Acordarea atenției pregnante acestei problematice vaste este condiționată de necesitățile teoriei și practicii instructiv-educative. În procesul educațional nu există nici o latură care nu și-ar găsi rezonanță în interes, nici o problemă rezolvarea eficientă a căreia ar fi posibilă fără interes.

În continuare, vom examina ideile pedagogilor care, după părerea noastră, pot contribui la dinamizarea procesului de dezvoltare a interesului elevilor pentru muzică, deși unele dintre ele se referă la interesul cognitiv.

Astfel G.Șciukina, printre condițiile pedagogice favorabile pentru dezvoltarea intereselor cognitive ale elevilor, evidențiază următoarele: conținutul materiilor de studiu, modul de organizare a activității elevilor, relațiile dintre profesor și elev. Autoarea optează pentru importanța organizării speciale a procesului de stimulare a intereselor cognitive în cadrul instruirii, fiindcă “și acțiunile particulare, și activitatea de instruire, în genere, mai ales la preadolescenți, deseori sunt însoțite nu atât de imboldurile interioare, deocamdată neslabile, cât de imboldurile exterioare” (2, p.126-127). G.Șciukina apelează la stimularea interesului prin așa-numitele „imbolduri exterioare”, deoarece mult timp nu a fost cercetată dependența eficienței factorilor exteriori de structura motivului.

Un răspuns convingător la această întrebare îl găsim în cercetările unui grup de autori (G.Abramova, B.Grițișin, A.Markova F.Matis, A.Orlov, 1986 ș.a.), care demonstrează cum interesul pentru învățare sporește sub influența motivelor instructiv-cognitive formate. Astfel, apare posibilitatea dinamizării procesului de dezvoltare a interesului pentru învățare prin medierea stimulării caracteristicilor interne ale activității elevilor. Deși autorii nominalizați au cercetat în mod special interesul pentru învățare în baza apariției motivului teoretic, conceput ca orientare preferabilă a elevului spre obținerea procedeele de însușire a cunoștințelor, totuși, rezultatele cercetării elucidează într-o anumită măsură problema interesului și merită a fi luate în seamă.

O categorie de autori (V.Ananieva, V.Mândăcanu, I.Ovcinikova, B.Pereverzov ș.a.), printre factorii de rigoare în vederea sporirii și consolidării permanente a intereselor cognitive, evidențiază influența măiestriei profesorului. În acest context, cerințe deosebite sunt înaintate profesorilor de muzică. Principalele calități profesionale de care trebuie să dispună profesorul contemporan își găsesc reflectare amplă în lucrările pedagogilor-muzicieni D.Kabalevski, L.Arcajnikova, C.Ionescu ș.a. În studiul său monografic „Profesia – învățător de muzică” (Chișinău, 1987), printre tehnologiile pedagogice de stimulare la elevi a motivației activității cognitive, L.Arcajnikova evidențiază metodele variate (verbal-ilustrative, de „cercetare” ș.a.), crearea unei anumite atmosfere afective în cadrul orelor, încurajarea dorinței elevilor de a afla noul și de a înfrunta dificultățile aparente. Conform ideilor autorului, putem conchide că profesorul trebuie să activeze nu numai componentul emoțional al activității, ci și gândirea, voința, creativitatea elevilor.

Analiza principalelor publicații ce țin de problema cercetată confirmă că dezvoltarea interesului în procesul instructiv-educativ reprezintă un sistem complex, funcționarea reușită a căruia este determinată de factorii externi (activitatea profesorului cu întreg arsenalul de strategii pedagogice) și factorii interni (elevul, privit ca subiect și obiect al educației, cu motivele, necesitățile și particularitățile individuale). Teoria și practica pedagogică întâmpină anumite dificultăți în vederea asigurării unității dintre acești doi factori, mai ales la vârsta preadolescentină, unde se observă scăderea motivației și interesului elevilor pentru învățare.

În lucrările teoretice ce țin de problematica dezvoltării muzical-creative a copiilor, academicianul B.Asafiev (1, p.92) pune în valoare respectarea principiului continuității în procesul de acumulare a experienței de cultură auditivă. Savantul recomandă ca profesorii să țină cont de particularitățile individuale ale elevilor, organizând orele de muzică în așa mod, încât să ofere fiecărui elev posibilități maxime în a-și exprima gândurile și sentimentele.

B.Iavorski, adept al conceptului lui B.Asafiev, consideră că menirea primordială a creației elementare a copiilor constă nu în rezultatul, ci în procesul propriu-zis al acesteia, participarea activă în cadrul căruia servește drept factor favorabil de pasionare a copiilor și adolescenților de arta muzicală (1, p.115).

Psihologul B.Teplov constată că în dependență de aptitudinile predominante la elev se va manifesta activismul lui în activitatea respectivă. Însă lipsa sau gradul scăzut de dezvoltare a unei anumite aptitudini, conform afirmației autorului, nu exclude posibilitatea dezvoltării altor aptitudini. Dacă ne referim la compensatoria aptitudinilor muzicale, teza dată ne permite să recurgem experimental la procedeele de încadrare diferențiată în activitatea de creație a elevilor, în dependență de gradul de dezvoltare a aptitudinilor lor muzicale.

Un ecou pozitivist în teoria și practica educației muzicale îl au metodicile lansate de compozitorii-pedagogi D.Kabalevski, C.Orff ș.a. Din metodică lui C.Orff „Schulwerk” sesizăm ideea că activitățile de creație muzicală elementară formează etapa pregătitoare pentru activitatea de muziciere vocal-instrumentală. Obiectivele și conținuturile de bază ale metodicii lui C.Orff sunt orientate spre dezvoltarea aptitudinilor muzicale prin intermediul activităților creativ-practice.

Spre deosebire de metodele lui C.Orff, conceptul educației muzicale elaborat de D.Kabalevski invocă activități conștientizate de improvizare practicate în mod obligatoriu, începând cu clasa a doua și fiind sprijinite pe intonație, din care ca dintr-un „grăunte” se dezvoltă melodia. Pornind de la axioma că însăși muzica și activitățile domeniului dispun de forțe-îndemn spre creativitate, D.Kabalevski a elaborat un concept care să ajute profesorul să pasioneze copiii, să facă ca aceștia să se intereseze continuu de arta muzicală.

Ideile lui D.Kabalevski au găsit o rezonanță adecvată în conceptul educației muzicale școlare din Moldova, ținându-se cont de particularitățile etnosociale și tradițiile culturii muzicale ale neamului, unde printre pozițiile-cheie apare dezvoltarea la elevi a interesului pentru arta muzicală.

În încheierea discursului vom schița principalele concluzii, și anume: problema interesului a declanșat discuții înflăcărâte în rândurile cercetătorilor. Reieșind din amănunțita analiză a opiniilor, noi susținem ideea că interesul pentru muzică este atitudinea elevului față de domeniul muzical, care, datorită circumstanțelor favorabile, poate să evolueze în direcția activă și stabilă pentru acest domeniu. Interesul-orientare are valențe

formative deosebite, deoarece se deosebește prin felul de a fi stabil. Aceasta înseamnă că elevul care are un interes stabil pentru muzică se va penetra continuu în domeniul muzical-artistic, asimilând toate compartimentele educației muzicale școlare, fără a avea lacune în complexul culturii muzicale. Așadar, formarea la elevi a interesului stabil pentru artă trebuie să fie scopul primordial al profesorilor școlari.

Drept sursă de declanșare a interesului pentru muzică servesc necesitățile, printre care fruntașe devin cele de dimensiune estetică. Evident, interesul poate fi provocat și de către necesitățile de afiliere sau de realizare a potențialului propriu. Interesul dezvoltat până la starea de orientare poate fi transformat în necesitate de un grad superior, necesitate de contactare permanentă cu obiectul interesului. Un alt temei de apariție, dar și de dezvoltare a interesului îl constituie natura lui subiectiv-obiectivă. Într-o atare perspectivă, interesul este dependent atât de sistemul influențelor externe, ce alcătuiesc baza obiectivă, pedagogică de dezvoltare a lui, cât și de structura sa internă - baza subiectivă, psihologică. În conținutul articolului sunt consemnate componentele laturii subiective a interesului:

– *motivațională*, ce înglobează motivele ca îndemnuri spre activitate, unde în calitate de cel determinant trebuie să figureze motivul intrinsec de un profil deziderat, axat pe însuși conținutul obiectului interesului și activității;

– *emoțională*, care la diverse niveluri de dezvoltare a interesului funcționează în mod variat;

– *intelectuală*, ce vizează pătrunderea în conținutul obiectului interesat, cunoașterea și asimilarea lui;

– componenta *volitională* în structura interesului are funcția de conștientizare a scopului legat de interes și de stimularea tendinței spre atingerea acestuia cu înfruntarea obstacolelor aparente.

În funcție de factor obiectiv primordial de dezvoltare a interesului este interpretată activitatea cu obiectivele și strategiile didactice pertinente. Pentru ca activitatea să joace rolul factorului efectiv de dezvoltare continuă a interesului, acordându-i însușiri de stabilitate, este necesar ca toate formele de inițiere muzicală/activitățile muzicale să fie practicate în cadrul orelor de educație muzicală în mod sistemic și sistematic, cu participarea activă a tuturor elevilor, în dependență de specificul de manifestare a aptitudinilor individuale.

Referințe:

1. Асафьев Б. Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании / Б. Асафьев. Изд. 2-ое. - Ленинград: Музыка, 1973.
2. Щукина Г. Проблема познавательного интереса в педагогике / Г.Щукина. - Москва: Педагогика, 1971.

Prezentat la 29.05.08